Izhaja vsak petek.

Uredništvo in upravništvo: Kopitarjeva ulica Št. 6.

NAŠA MOČ

Naročnina znaša:
celoletna . . K 4·—
poluletna . . „ 2·—
četrtletna . . „ 1·—
Posamezna Št. „ 0·10

GLASILO SLOVENSKEGA DELAVSTVA.

Štev. 6. V Ljubljani, dne 10. januarja 1913. Leto VIII.

V. Marinko:

Delavstvo in politika.

Dejstvo je, da organizacija slovenskega delavstva le počasi napreduje. Imamo sicer pokazati že na lepe uspehe, vendar pa naša organizacija še daleč ni dosegla tiste moči, ki je pri naših razmerah mogoča.

Glavni vzrok tega počasnega napredovanja je to, da velika večina delavstva ne pozna pomena strokovne organizacije in zato tudi ne uvideva potrebe organizirati se v strokovnih društvih.

Večina slovenskega delavstva pričakuje obrambe svojih interesov od poslancev. Ti naj skrbe za to, da se položaj delavstva zboljša, da se dosežejo boljše delavske plače, da se vpelje krajši delovni čas, uvede zavarovanje za starost in preskrbnina za slučaj onemoglosti. Vse to in še mnogo drugega naj poslanci dosežejo v parlamentu! Delavstvo pa da nima druge naloge, kakor da od časa do časa stopa z več ali manj odločnimi resolucijami pred državne poslance, ki morajo seveda vse obljubiti, če ne je pa zamera.

Ako delavstvo tako misli, potem seveda ni treba močnih delavskih organizacij. Da se skuje par resolucij, za to je tudi dobro društvo z majhnim številom članov. Za to tudi ni treba s t r o k o v n e g a društva. Za podobne potrebe je dobro vsako delavsko društvo. Za tak posel so naša društva seveda dosti številna.

Toda čisto napačna je misel, da mora delavstvo pričakovati lepših časov od politike. da je parlament tisti kraj, kjer se odločuje o dobrobiti delavskega stanu. Parlament ni prav nič pripraven kraj, da se branijo pravice tlačenega delavstva. Saj vsi vemo, kako se voli v parlament. Na enega poslanca, ki je vnet zagovornik delavskih pravic, jih pride deset, ki se za delavstvo ne brigajo prav nič. V parlamentu imajo zastopstvo vsi stanovi. Delavci in delodajalci, meščani in kmetje, obrtniki in rokodelci. In sedaj so razmere take, da so v našem parlamentu veliko boljše zastopani interesi delodajalcev kot pa koristi delavstva. Velika industrija in velika obrt imata prav pogosto v parlamentu odločilen vpliv, in to na škodo delavstva. V parlamentu si stoje nasproti najrazličnejši stanovi, ki zastopajo najrazličnejše koristi in nič ni čuda, če delavske zahteve prav pogosto ne pridejo do veljave.

Pa še nekaj je. V parlamentu se take postave, ki bi znatno zboljšale položaj delavstva, sploh skleniti ne morejo. Recimo, da parlament sklene, da se postavno uvede deseturni delovni čas. Da je taka postava pri sedanjih razmerah naravnost nemogoča, o tem ne govorim. A recimo, da se v parlamentu dobi večina za to postavo. Kaj bi bilo delavstvu s tem pomagano? Saj vemo prvič, da bi taka postava dovolila vse polno izjem, tako da bi po nekaterih tovarnah morali delavci delati tudi še potem več kot deset ur na dan; drugič pa že sedaj delavci v prav mnogih tovarnah delajo manj kot deset ur na dan. Saj je splošna delavska zahteva, da se delovni čas omeji na osem ur na dan. Če bi se taka postava o deseturnem delovniku sprejela, bi se z njo ne izpremenilo v položaju delavstva posebno mnogo. Navadno je tako, da parlament šele takrat sklene kako postavo v korist delavstva, kadar je v resnici delavstvo že vse to, kar ima postava zakonitim potom uveljaviti, v trdem boju z delodajalci doseglo. Kar se delavskih zahtev tiče, je parlament zmirom od zadaj!

Zato se mora delavstvo zavedati, da zboljšanje svojih razmer nima pričakovati od politike, od parlamenta. Delavstvo se mora obrniti na drugo adreso, tje, kjer se v vsakem slučaju reže delavcu njegov vsakdanji kruh.

Delavčev vsakdanji kruh, to je njegova plača. Ta pa je taka, kakršno si zna delavstvo v vsaki tovarni priboriti. Kjer je delavstvo zavedno, razumno, so plače višje, kjer pa je večina delavstva brezbrižna, nezavedna, so plače za isto delo dosti nižje.

Sedaj te pa vprašam, delavec: Ako misliš, da je tvoj zaslužek premajhen, da bi mogel pošteno prerediti sebe in svoje otroke, kdo ti bo pomagal doseči boljšo mezdo? In ako podjetnik zanašajoč se na to, da dobi delavce, ki mu bodo delali ceneje, skuša delavske plače znižati ali pa podaljšati delovni čas za pol ali četrt ure, kdo bo branil tvojo pravico? Kdo te bo ščitil, ako te podjetnik iz enega ali druzega vzroka jutri vrže iz tovarne in boš stal čez noč brez kruha na cesti z ženo in otroci? Ako si star postal in so tvoje moči opešale, tako da ne moreš več delati, kdo bo skrbel za te, da ne umreš lakote ali ne padeš v oskrbo občine?

Vsa ta vprašanja so za delavstvo velikanske važnosti. A ravno v teh vprašanjih — parlament popolnoma odreče. Ta vprašanja mora delavstvo vsake tovarne rešiti posebej s svojim delodajalcem v posebnem dogovoru.

Ker pa pri tem posamezni delavec nič ne opravi, zato ravno imamo strokovna društva. Brez teh je tak dogovor med delavci in delodajalci nemogoč. Kjer ni strokovnih društev, sme delodajalec svobodno staviti pogoje, pod katerimi sprejme delavce v službo. Samoobsebi se ume, da so ti pogoji taki, da ima podjetnik čim največji dobiček, delavec pa trpi škodo. Pri nas je bilo doslej tako. A če bo delavstvo spoznalo, da more le v dobro organiziranih strokovnih društvih pod spretnim izvežbanim vodstvom, braniti svoje pravice in zboljševati svoj položaj, se bodo razmere kmalu temeljito izpremenile. Delavci bodo vstopili vsi, vsak v svoje strokovno društvo, in bodo mogli v slučaju potrebe vse drugače nastopiti za svoje pravice kakor doslej. V slogi je moč! Nikjer ta pregovor tako zelo ne velja, kakor ravno z ozirom na delavstvo.

Glasnik

Avstrijske krščanske tobačne delavske zveze.

POZOR

na predpustno veselico »Podpornega društva delavcev in delavk tobačne tvornice v Ljubljani«, ki bo v soboto, dne 11. januarja 1913. Veselica se prične točno ob 8. uri zvečer v veliki dvorani »Uniona«. Sodeluje godba c. kr. 27. pešpolka. Vstopnina za neude 1 K, za uče 60 vinarjev. Delavci! Delavke! Delavski prijatelji: udeležite se vsi predpustne veselice našega vrlega tobačnega delavstva!

× × ×

LJUBLJANSKO TOBAČNO DELAVSTVO!

Vabimo Vas na shod, ki bo v ponedeljek, dne 13. januarja 1913 takoj po končanem delu v »Ljudskem Domu«.

Spored: K d a j d o b i l j u b l j a n s k o t o b a č n o d e l a v s t v o s v o j e p r a v i c e?

Na shodu poročata državna posl. dr. Krek in Gostinčar. Shoda se gotovo udeležite! — Odbor.

× × ×

† **Marija Čik.** Te dni smo pokopali vrlo našo somišljenico, tobačno delavko Marijo Čik. Pogreb rajnice je pričal, kako da so jo njene sodelavke rade imele. Ljubezen svojih sodelavk je rajnica tudi zaslužila. Bila je navdušena agitatorica naše strokovne organizacije. Rajnica, dasi mati petih še nepreskrbljenih otročičev, ni zamudila shodov naše organizacije. Skrbno je vzgojevala in goreče ljubila in skrbno vzgojila svojo nežno deco. Svetila ji večna luč!

Kako postopa tržaška nezgodna zavarovalnica s tobačnim delavstvom. Lani je ponesrečil v tobačni tovarni naš somišljenik tovariš Mittermayer. Odrezalo mu je prst. Za delo v tvornici tovariš Mittermayer ni več sposoben in prav za prav bi mu morala nezgodna zavarovalnica v Trstu po duhu nezgodne postave odmeriti tako odškodnino, kakršno morajo dobiti tisti, ki so zaradi delovršbene nezgode postali za tvorniško delo nesposobni. Odmerili pa mu niso toliko, marveč tržaška nezgodna gospoda mu je prisodila kot odškodnino le 15 odstotno rento. To rento so mu nekaj mesecev izplačevali, decembra 1912 so mu jo pa zopet na deset odstotkov znižali. Kunštni so res tisti, ki v Trstu nezgodno rento prisojajo. Če bi bili mi, ki nismo zdravniki, poredni, bi zdajle zapisali: Če se kos prsta izgubi, je to poškodba, ki ostane trajna in se ne more izboljšati, ker odvezani člen prsta (kazalca) več ne zraste. Ker so mu prvotno v Trstu odmerili 15 odstotno odškodnino, bi bilo moralo tudi tako ostati. Osalo pa ni, marveč so kar meni nič tebi nič Mittermayerju odškodnino na deset odstotkov znižali. Najlepše pa še pride! Tržaška nezgodna zavarovalnica ima v Ljubljani svojega zdravnika zaupnika. Dr. Bleiweis vitez Trsteniški je zdaj zaupnik tržaške nezgodne zavarovalnice. Tudi Mittermayer je moral k njemu. Vitez mladega plemstva seveda ne ve, kaj je to delavec. In mož se je nasproti delavcu Mittermayerju obnašal oholo in rekel, da lahko dela. Čudimo se, da modri gospod dr. Bleiweis ni še Mittermayerju rekel, da je zdaj bolj zdrav, kakor je bil, predno je v tvornici ponesrečil. Tako se postopa z delavcem! Tako občuje z delavcem **slovenski** zdravnik, zaupnik **lahonske** nezgodne zavarovalnice v Trstu. Na podlagi dr. Bleiweisovega strokovnjaškega izvida je Mittermayerju tržaška nezgodna zavarovalnica rento kar za celih 5 odstotkov znižala. Ob takih razmerah naj bijemo za pravice slovenskega delavstva boj s tržaško nezgodno zavarovalnico, ko **slovenski** zdravniki tako fiskalno postopajo. V tobačnih tvornicah se pripeti primeroma malo nezgod. In če se kakšna nezgoda pripeti, se pa pod patronanco slovenskega zdravnika tako umazano s tobačnim delavstvom postopa. Ni li v takih slučajih dolžno ravnateljstvo tobačne tvornice, da za svoje ljudi nastopi? Prejšnje čase se je nastopalo, naj tudi zdaj ravnateljstvo ljubljanske tobačne tvornice z največjo odločnostjo in brezobzirnostjo nastopi. Saj plačuje tobačni erar nezgodni zavarovalnici zelo veliko denarja, kdor plačuje, ima tudi pravico, da govori. Pozivamo bolniški odbor, pozivamo tvorniške zdravnike, pozivamo ravnateljstvo ljubljanske tobačne tvornice, da naj odločno nastopijo in odpravijo s sveta škandal, da se v nekaj mesecih kar za celih pet odstotkov zniža renta tobačnemu delavcu. Tudi glavno ravnateljstvo naj se obvesti, kako se postopa po nezgodni zavarovalnici v Trstu s tobačnim delavstvom. Ker nezgodni riziko po tobačnih tvornicah ni velik, bi pa bilo v interesu tobačnega delavstva želeti, da

---

J. Jörgensen:

Naša ljuba Gospa Danska.

Herman Ronge je poslušal Niels Wiiga z vedno večjim zanimanjem in ime Manning mu je naenkrat odprlo veliko skupno polje, kjer sta se slučajno srečala stara znanca in kjer se moreta najti nova prijatelja.

Wiig je z vsem mladostnim ognjem sprejemal misli teh novih mož, ki so trdili, da krščanstvo ni samo za nedeljo in domačo hišo, temveč mora prodreti in prošiniti vso družbo in življenje, urediti in voditi vse družabne razmere, ker zahteva splošno in povsod pravičnosti. Veliko vprašanje: Kapital in delo hoče on rešiti s pomočjo evangelija in kot zgled svojega bodočega delovanja je spoznal v govorih onih navdušenih duhovnikov, ki so pridigovali o socialnih mestih v svetem pismu: o bogatinu, ki pride težje v nebesa kakor kamela skozi šivankino uho, o njem, ki je bil pokopan v peklo in je trpel, ker se ni zmenil za Lazarja pred svojimi vrati. Niels Wiig je sklenil da takoj po mašniškem posvečenju začne delovati ali s tovariši ali sam v tistih pozabljenih predmestjih Kopenhagna.

»Naletel sem tudi na katoličane«, je pripovedoval Niels Wiig. »Nekoč sem vstopil v samostansko cerkev in začel pogovor z nekim patrom. Potem sva večkrat govorila. Spoznal sem, da je to zelo fin in izobražen mož. Šel sem tupatam pogledat tudi službo božjo, kakor sem tudi tu sem prišel, da enkrat vidim katoliški pogreb. Prvo nedeljo, ko vstopim v cerkev, vidim v veliko začudenje ko vse kleči. Pri naših ljudeh je to tako nenavadno in vendar vsak pride da bi molil k Bogu; a njih obnašanje je tako, kakor bi bili prišli v obisk. Koliko časa bo še treba da se bodo upognila tudi trda luteranska kolena . . .

Zdaj pa pozdravljen! Če hočeš kdaj govoriti z menoj, me bo zelo veselilo. Pokažem ti tudi sliko Manninga. Stanovanje najdeš v naslovni knjigi.«

Pri teh besedah skoči v električen voz, ki se je ravno mimo pripeljal. Pri vratih se je še enkrat okrenil in pozdravil Herman Ronge je obstal in gledal za vozom dokler ni izginil v daljavi potem se je namenil domov. Nepričakovano snidenje z nekdanjim tovarišem in bodočim soborilcem ga je navdajalo z različnimi občutki. Niels Wiig je vplival s svojo močjo, z globoko vero, kakor kak vodnik in kažipot — toda kljub svoji navdušenosti za katoličane, hoče delovati za protestantsko dansko cerkev. Tu je našel organizacijo, na katero se je mogel opreti, službo, v kateri je mogel delovati okrožje, ki je mogel skrbeti zanj. Nasprotno je bil Herman Ronge podoben plugu, ki ne najde zemlje.

V njem je vnovič vstala misel na samostan. V katoliški cerkvi še ni reda ki bi skrbel in delal samo za družaben mir, ki bi vršil nalogo krščanskega usmiljenja, ki bi mu bila prva naloga, da pridobi v družbi gospodstvo Kristusa.

Sv. Frančišek Asiški je nekdaj hodil od kraja do kraja da bi umiril prepire in zacelil rane, v katerih so krvavela ljudstva. V red ki bi imel te cilje bi bil rad vstopil Herman Ronge in z lastnimi sredstvi je hotel ustanoviti tak prvi samostan na Danskem.

IV.

»Če tako mislite, kako da ne pridete potem k nam? Vera je po našem programu stranska in čisto zasebna stvar, predvsem pa imamo mi radi katoliško cerkev, ki dandanes resnično kaže, da se hoče potegovati za reveže. Napišite nam torej članek o novi papeževi okrožnici glede delavskega vprašanja. Toda razume se samo ob sebi, da morate pustiti pri miru vse, kar se tiče vere. Mi vendar ne bomo agitirali za katoliško cerkev, saj razumete.«

Tako je govoril urednik novega, delavstvu prijaznega lista »Naprej«, in oni ki so mu veljale te besede, je bil Herman Ronge. Urednik Wühler je bil sin protestantovskega duhovnika kakor Niels Wiig in je igral važno ulogo med mladimi študenti, posebno ker je imel izreden dar zgovornosti, s katero je pridigoval verske resnice brezboštva in nevere. Bil je voditelj onih ljudi, ki so hoteli ohraniti vsaj površno vse čednosti in so svojo nevero razumevali kot novo vero, svoje gibanje smatrali kot boj za dobro proti temi.

Ronge ga je našel v kavarni. Govorila sta najprej o sklepu angleške stavke, nato začela govoriti o družabnih vprašanjih in končno je naprosil Wühler Rongeja, da bi sodeloval pri »Napreju«.

ustanovi lastno nezgodno zavarovalnico. Ker riziko ni velik, bi nezgodni zavod tobačne režije gotovo uspeval; tobačno delavstvo bi se pa po teritorialnih zavodih gotovo tako ne preziralo, kakor nam kaže žalosten slučaj Mittermayerjev, ko so mu kar v nekaj mesecih za deset odstotkov nezgodno rento znižali. Tem škandalom naj tobačna režija enkrat za vselej napravi konec, moč za to ima!

Dolžnosti. Nekaj kratkih besedi moramo danes nasloviti na naše člane, osobito veljajo te naše besede odbornikom in zaupnikom. Vsak naš član mora za to skrbeti, da svoje znanosti pomnoži in da tako vedno bolj izpoznava namene in smotre strokovne organizacije. Prijatelj! Ne zadostuje, da samo plačas svoj prispevek. Dolžan si marveč, da čuvaš in da zastopaš povsod delavske pravice. Hočemo, da se naše gospodarsko stanje izboljša, hočemo pa tudi dvigniti ugled delavskega stanu v človeški družbi. Nikdar ne smemo prenehati z agitacijo za sveto našo stvar v delu za našo organizacijo.

Marija Rieger, načelnica krajne skupine v Fürstenfeldu.

Za socialno politične namene ni denarja. Vlada ima za vsako stvar, ki si jo moremo le misliti, dovolj denarja. Prepričani smo. da bi vsa ministrstva gotovo našla denar, če bi šlo za to, da bi izkazali uslugo kaki visoki osebi. Zlati vrelec bi šumel, da bi bilo v takem slučaju veselo. Kadar ne gre za to, da se kaj za delavstvo izda, takrat pa pravijo, da denarja ni in takrat strašno hitro žepe zapirajo. Ali tega osobito v Ljubljani ne čutimo? Ali ni ljubljansko tobačno delavstvo v veliko prenizki plačilni stopnji? Ali se v Ljubljani za tobačno delavstvo morebiti grade delavske hiše? Ali so že v Ljubljani posameznim kategorijam vsaj toliko plače zvišali, da bi bile vsaj itak prenizke temeljne plače dosežene? Vse to se ni zgodilo. Priznavamo, nekaj se je sicer zgodilo, a kar je erar za tobačno delavstvo storil, je moral storiti z ozirom na veliko draginjo sedanjih dni. Ker se pa tako malo na delavske popolnoma upravičene želje ozirajo, se mora tobačno delavstvo še krepkejše strokovno organizirati, kakor je že organizirano. Delavci! Delavke! Z vso silo nastopite, da v srokovno organizacijo pristopijo tudi tisti delavci in delavke, ki še niso pristopili!

Agitacija socialnih demokratov. Na Dunaju so imeli nedavno gostilniško pomočniško društvo. Zmagali so z velikansko večino organizirani krščansko-socialni pomočniki s svojim načelnikom Prejerjem. Socialni demokratje so delali s silnim aparatom, da bi zmagali s svojo listo. Imeli so na razpolago 150 avtomobilov, za izposojene so šteli izredno veliko vsoto 10.000 K. Iz tega zamorejo uvideti naši tovariši, kako visoko cenijo rdečkarji eno samo bolniško blagajno. Imajo že svoje posebne vzroke. Skrbimo tudi mi krščanski delavci za organizacijo, ker le tedaj smemo upati, da bomo povsod zmagovali nad rdečim terorizmom, ki žrtvuje za razne volitve na tisoče.

Bojni fond. Socialisti nemške države so imeli od leta 1890. do konca lanskega leta 27.919 štrajkov, ki se jih je udeležilo domala tri milijone oseb. Za krize so imela strokovna društva 111 milj. 252.310 mark stroškov. Če se pomisli, da so to ogromne vsote delavci sami nabrali, in da so poleg tega še plačali večje svote za svoje listé, agitatorje, tajnike in volitve, potem moramo priznati, da so žrtve, ki jih dajejo za svojo organizacijo, sila velike. Samo štrajki leta 1911. so stali strokovna društva 16.272.313 mark. Te številke so dober nauk za vse strani.

Iz Bavča. Letos dobimo v naši tvornici zavetišče za dojenčke, ki stoji v sredi delavskega parka, na solnčnem in zračnem prostoru. Prosili smo tudi že lani, da bi se odločil prostor, kjer bi mogle delavke, ki od daleč v tvornico hodijo, sušiti obleko. Tudi to prošnjo so uslišali in je sušilnica v kleti prirejena. Zdaj še želimo, da bi kmalu dobili prepotrebno tvorniško kopališče.

Društveni zakon.

Torej vendar! Po večletnem prizadevanju je v soboto, dne 18., oziroma v nedeljo zjutraj 19. t. m., poslanska zbornica sprejela nov društveni zakon in s tem odpravila veliko zastarelih nazorov o društvenem delovanju. Znamenite določbe novega zakona so: Vsa društva smejo med seboj občevati in sestavljati v zveze. (Politična društva do sedaj niso smela biti v nikaki medsebojni zvezi.) Člani političnih društev smejo biti tudi ženske, število odbornikov ni omejeno. Članstvo političnih društev se prizna osebam, ki so spolnile 21. leto in so avstrijski državljani. (Dosedaj je moral biti vsak član političnega društva 24 let star.) Člani se ne naznanjajo politični oblasti, le ako oblast zahteva, se ima predložiti natančni zaznamek članov. Naznanila shodov in zborovanj se imajo vršiti kot dosedaj. Ker bomo o tem zakonu natančneje pisali, naj zadošča za sedaj predstoječi kratki opis novega društvenega zakona, ki stopi v veljavo dne 1. maja t. l. Znamenite so določbe političnih društev, ki so bila dosedaj popolnoma osamljena in pod najstrožjo kontrolo vlade. Politična društva bodo v prihodnje smela imeti tudi znamenja in zastave. Torej napredek!

Jugoslovan. Strokovna Zveza.

Načelstvo J. S. Z. javlja, da bo imelo odslej vsako sredo ob 6. uri zvečer sejo. Vsi člani načelstva so dolžni, da se sej gotovo udeleže.

Dr. J. Zajec, načelnik. **Fr. Kerhne,** zapisnikar.

Jugoslovanska Strokovna Zveza je priredila dne 4. t. m. zvečer zborovanje v Gradcu, dne 5. t. m. v Rušah pri Mariboru, dne 6. t. m. pa v Celju. V Gradcu sta govorila tov. Zajec iz Škal in Moškerc, v Rušah tov. Zajec iz Škal, Žebot in Moškerc, v Celju so govorili tov. Zajec iz Škal, dr. Veble, dr. Zdešar in Moškerc. V Celju se je po shodu priglasilo toliko članov in članic, da je skupina J. S. Z. v Celju gotova stvar.

Vevška stavka. V nedeljo, dne 5. t. m. popoldne se je vršil pri D. M. v Polju javen shod Slovenskega katoliškega delavskega društva ob navzočnosti skoro vsega papirniškega delavstva v Vevčah. Navzoč je bil tudi kot vladni zastopnik nadkomisar c. kr. okrajnega glavarstva in gospod obrtni nadzornik. Govorili so: gospod župan Dimnik, poslanec Gostinčar, Jeriha in Mejač. Koncem shoda se je glasovalo, ali se stavka nadaljuje ali se sprejmo pogoji ravnateljstva. Delavstvo je enoglasno sklenilo stavkati dalje, ker so pogoji ravnateljstva za delavstvo nevzprejemljivi. Delavstvo je dalo duška s šumnimi izrazi, da pod pogoji ravnateljstva ne gre na delo in če tudi vodstvo tovarno za dalje časa zapre. Doprinešenih žrtev ne more žrtvovati v svojo škodo. Delavstvo je izjavilo, da gre takoj na delo, ako vodstvo pristane na obljubo ravnatelja pred stavko in je pooblastilo tudi gospoda župana, da prilično to tudi v imenu delavstva pri pogajanju omeni.

Vrtojba pri Gorici. Kmalu bo dve leti, odkar obstoja pri nas skupina J. S. Z. in vendar se nismo menda še nikdar oglasili v »Naši Moči«. Vzrok temu je bil prvič ta, da nismo prav poznali in cenili našega glasila, drugič pa ta, da nismo imeli pravzaprav kaj poročati. Celo življenje skupine je obstojalo v tem, da so člani plačevali prispevke ter tupatam dobivali podpore. Drugega gibanja v skupini skoro ni bilo. Sedaj pa smo dobili hvala Bogu primerne prostore, kjer se časih lahko snidemo. Tako smo imeli predzadnjo nedeljo svoj občni zbor, združen s predavanjem o starostnem zavarovanju. Po predavanju se je sklenila resoucija gede starostnega zavarovanja, ki se je odposlala dr. Kreku. Iz blagajnikovega poročila na občnem zboru posnemamo sledeče: Prispevki članov od 1. januarja do 30. novembra so znašali 300 K 62 vin. Bolniških podpor je bilo med tem časom 270 K. Razen tega je dobil blagajnik od Zveze 22 K odškodnine za enkratno pot v Ljubljano. Novi odbor se je konstituiral sledeče: predsednik Fr. Pavlin, njegov namestnik Al. Frletič; zapisnikar Edv. Štrekelj; blagajnik Al. Gulin, njegov 1. namestnik A. Čučič, 2. namestnik Al. Gulin (ml.). V nadzorstvo sta bila izvoljena Ant. Batistič in Iv. Črne. Za zastopnika na glavnem občnem zboru J. S. Z. v Ljubljano je bil izvoljen blagajnik skupine. Vseh članov šteje skupina sedaj 20. Bilo bi jih seveda lahko več. Vzrok temu, da jih ni, je pred vsem ta, da je Vrtojba pravcato gnezdo socialne demokracije, da se nadalje mnogi ne marajo vpisati, češ, zavarovani so že pri bolniški blagajni in da bi bili na dveh straneh, bi bilo preveč. Ne dajo si pač dopovedati, da J. S. Z. ni nikaka bolniška blagajna, ampak stanovska organizacija, ki je dandanes neobhodno potrebna za vsakega. — Za dan Novega leta je bilo napovedano javno predavanje. Predavati je imel gospod dr. Brecelj iz Gorice o alkoholu. Ker pa je bil žalibog zadržan, je poslal za namestnika gospoda akad. Orla, ki nam je po svoje razložil alkoholno vprašanje. Poslušalci, katerih je bilo precejšnje število, so z velikim zanimanjem sledili izvajanjem gospoda predavatelja. Dal Bog, da bi to predavanje rodilo zaželjeni sad, da bi se zmanjšalo tisto nesrečno pijančevanje, ki je pri nas — žalibog — tako udomačeno.

Trbovlje. V nedeljo dopoldne je imela naša skupina J. S. Z. v našem Društvenem Domu shod, oziroma predavanje. Centrala nam je poslala govornika g. dr. Adlešiča iz Ljubljane. Shod je bil lepo obiskan. Govornik je zanimivo razkladal o delavskih stanovanjih po drugih krajih in velikih mestih, ker se skrbi za zdrava delavska stanovanja. H koncu je prišel do stavbinskih zadrug, a te brez pomoči vlade dandanes tudi ne morejo staviti delavskih hiš, ker so stavbenski prostori in materijal tako pretirano dragi, da pač nobena zadruga ne bi mogla kakemu delavcu poceni postaviti hišice, torej bi se ne rentiralo, ker bi moral delavec potem hišico drago prevzeti. H koncu je omenil, da je na vsak način vlada dolžna stavbinske zadruge podpirati. Po predavanju se je vnela živahna debata o 14dnevni plači. Poprej so namreč socialni demokratje zahtevali vsakih 14 dni plačo, sedaj se pa oni izgovarjajo, da so oni mislili polmesečno plačo; najbrže so se socialnim demokratom res možgani kisati začeli, ker take bedarije tuhtajo.

Za služkinje. Načelstvo J. S. Z. je doposlalo c. kr. namestništvu v Trstu sledečo vlogo: Jugoslovanska Strokovna Zveza v Ljubljani je priredila za skupino v Trstu dne 15. decembra 1912 shod, katerega se je udeležilo ogromno število v Trstu službujočih deklet. Na shodu sta bili soglasno sprejeti sledeči resoluciji: »Tržaško ozemlje edino izmed vseh notranjeavstrijskih pokrajin še nima poselskega reda. Vsled tega so poselske razmere v Trstu neznosne. Skrajna potreba je, da se zboljšajo. Zato naj slavno namestništvo čim preje izdela in izda primeren poleski red za Trst.« — »Pritožbe proti postopanju uradništva pri zglasilnem uradu za posle se tako množe, da moramo zahtevati. naj slavno namestništvo z odločno besedo napravi red.« — J. S. Z. priporoča slavnemu namestništvu blagohotno ugoditev upravičenim željam članic svoje skupine v Trstu.

Shodi. Pravila določajo, da mora vsaka skupina J. S. Z. prirediti vsako leto vsaj 4 shode. So naše organizacije, ki hvala Bogu, še več store in ki prirejajo celo vsak teden predavanja J. S. Z. Druge skupine pa zopet shodov ne prirejajo vedno, kakor bi jih morale. In shodi so le zelo nujno potrebni, tako, da bi morala vsaka skupina vsaj vsak mesec po en shod prirediti. Načelstvo J. S. Z. seveda ne more vedno z govorniki postreči, a če se pravočasno o shodu obvesti, rado pošlje tudi govornike na shode svoje organizacije.

Prispevke naj člani J. S. Z. redno plačujejo. Ne odlašati, marveč sproti plačevati! Če kdo misli, bom že plačal, pa odlaša in odlaša, se nabere lahko večja svota, ki jo težko utrpi. Redno plačevanje prispevkov se torej nujno priporoča. Vodstva naših skupin naj skrbe in pazijo, da člani svoje prispevke redno plačajo. Včasih nekoliko potirjati člane, ki zaostajajo, nič ne škoduje, seveda, potirjati se mora tako, da se član ne vžali! Naši odborniki naj si vedno predstavljajo. da so najponižnejši služabniki J. S. Z.

× × ×

RUDARSKI ODSEK J. S. Z.

Strašna rudarska nesreča. V rovu Memster Achenbach, tvrdke Stumm Neunkirchen ob reki Sadri v Nemčiji je vsled strašne eksplozije in požara v jami dne 18. decembra izgubilo življenje 48 rudarjev, ranjenih je pa bilo 10. Vzrokov nesreče niso dognali. Delavski listisodijo, da je mogoče povzročilo nesrečo, ker se pred prazniki rudarji priganjajo, da hitrejše delajo, kakor ob drugih šihtih.

Stavka rudarjev ob Sadri. Zastopniki rudarjev ob Sadri so 15. decembra 1912 sklenili, da prično 2. januarja stavkati in so odpovedali na 14 dni delo. Povprečno so zaslužili rudarji ob Sadri l. 1911. 4·06 mark dnevno, med tem ko je znašala povprečna plača v rudnikih pri Dortmundu 4·69 mark, v rudnikih pri Aachenu pa 4·59 mark.

Neposredno zavarovanje za rudarje. Rudarji in sploh delavci, ki spadajo pod rudarski zakon, bridko tožijo, da nimajo neposrednega zavarovanja. Provizijski oddelek njihovih bratovskih skladnic mora delavcu, ki je postal vsled kake nezgode za delo nesposoben, dati določeno provizijo. Pri tem sta oba tepena delavec in bratovska skladnica. Bratovska skladnica zato, ker se ji nalagajo težka bremena — in povdarjati moramo, da se število nezgod pri delavcih pod rudarskim zakonom vedno bolj množi. Delavec je pa na škodi, ker dobi mnogo manj, nego če bi bilo uvedeno nezgodno zavarovanje. Letna provizija znaša 200 K. Delavec, ki mu je morda v mladih letih v rudniku ali plavžu odtrgalo roko ali pokvečilo nogo in ki je torej popolnoma za delo nezmožen, ne dobi več nego nekako 16 K na mesec. Kako naj živi od tega? Prav za prav je na slabšem kakor berač. S tem, kar dobi, ne more živeti, če pa prosi, mu pa vsak očita, da ima provizijo. Delavci, ki imajo nezgodno zavarovanje, so veliko na boljšem. Novo socialno zavarovanje, ki se obravnava sedaj v državni zbornici in ki je v pododseku že dodelano, obsega tudi nezgodno zavarovanje za delavstvo pod rudarskim zakonom. Ustanoviti se imajo zanj posebne nezgodne zavarovalnice, v katere bodo morali svoje doneske predplačevati samo delodajalci. Ta reč je dobra; toda delavci po rudnikih in po plavžih in livarnah ne morejo čakati. Če bi tudi postava o socialnem zavarovanju srečno še letos prišla iz državne zbornice, bo vendar preteklo nekaj let, predno se izpelje. V eni zadnjih številk l. l. smo prinesli v našem listu postavo o nezgodnem zavarovanju stavbnih delavcev. Če je bilo mogoče za stavbne delavce posebej napraviti postave glede na nezgodno zavarovanje, če torej stavbnim delavcem zdaj ni več treba čakati na to, kdaj se izvrši socijalno zavarovanje, je popolnoma upravičeno, da tudi rudarji in razni železarski delavci dobe čimnajpreje svojo pravico. Zato priporočamo, nanj se delavci, ki spadajo pod rudarski zakon, z vso vnemo lotijo te reči in naj z vsemi silami pritisnejo na javnost, da se nezgodno zavarovanje za nje čimnajpreje uvede.

Z lastnimi močmi.

Dne 5. prosinca se je vršil občni zbor političnega društva na Savi. Potem je bil pa javen društven shod, na katerem je govoril častiti gospod župnik Skubic o organizaciji, katera je potrebna delavstvu timbolj, ker so tudi kapitalisti organizirani. Ako delavstva ne sili že njegovo bedno stanje v organizacijo, naj ga to uči kapitalist. Le močno organizirano delavstvo zamore zahtevati, kar mu gre. Slika žalostne delavske razmere po tovarnah. Tudi pri nas je delavstvo vjeto, ker se pusti samo vjeti. Naj se nikomur ne zdi škoda prispevkov organizaciji, od katere ima potem korist. Priporoča gospodarsko strokovno in politično organizacijo. Ker so tudi Jugoslovani postali faktor, s katerim je treba računati, se mora ozirati na to tudi tovarna na Savi. Naš trg ostane le Balkan. Na njej je ležeče, kakšna je proti delavstvu in kakšno se kaže na zunaj. Ako bo postopala pravično nasproti slovenskemu delavstvu, bo v njeno korist. Ako bo pa imela protislovanski značaj, bo izgubila trg na Balkanu v škodo sebi in slovenskemu delavstvu, ki si bo moralo poiskati svoj kruh drugje. Žrtvujte torej za svojo organizacijo in časopisje! — Občni zbor Strokovne društva dne 5. januarja, ki se je vršil ob obilni udeležbi, je pokazal pametno gospodarstvo društva. Priredilo se je med letom eno skioptično predavanje, dve tombolí širi shode. Pristopilo je sedem članov. Društveno premoženje znaša 6230 kron 61 vin. Želimo društvu mnogo zavednih članov, da še nadalje tako dobro uspeva!

Zadružnik.

Konsumno društvo v Berolinu. Kako se konsumna misel širi med delavstvo po velikih mestih, nam jasno kaže zgled konsumne zadruge za Berlin in okolico. Koncem leta 1909. je imela ta zadruga 19.000 članov in tri milijone mark prometa in sedaj meseca decembra, ko to pišemo, jih ima že nad 60.000 članov in koncem leta 1911. izkazuje prometa 11 in pol milijona mark. Znamenito je, da se ta zadruga peča z najraznovrstnejšimi podjetji zato, da bi mogla kolikor se da poceni preskrbeti živila svojim članom. Napravila se je velikanska pekarija, ki je imela samo zadnje leto 1,700.000 mark prometa. Poleg tega ima posebno tovarno, kjer se žge kava in dalje posebno tovarno za brezalkoholne pijače. Nedavno je to konsumno društvo uredilo prodajo morskih rib, ki jih vsak teden enkrat v večji množini dobiva in za znatno nižjo ceno prodaja nego celo občine, o katerih smo govorili v našem listu nedavno v posebnem članku. Ravno tako kupuje za svoje člane krompir, sočivje in premog. Splošno moramo poudarjati, da so konsumna društva na Nemškem začela s temi in podobnimi rečmi zadnji čas zelo uspešno pečati. Za zgled jim služi hamburško konsumno društvo »Produktion«, katero zlasti tudi skrbi za cenejše meso. Vsak teden proda samo to konsumno društvo svojim članom okrog 35.000 funtov mesa, ki ga uvaža iz Darm-

stadta. Kako se zanimajo delavci za konsumna društva, kaže tudi to, da ima glasilo konsumnih društev »Das Konsumgenosssenschaftliche Volksblatt« sedaj 40.000 naročnikov. Kakor povsod, je tudi za konsumno in sploh za zadružno organizacijo delavcev najprej treba, da se izobrazijo. Zato hoče tudi naš list v tem oziru redno prinašati poučne članke in novice v ta namen, da se delavska zadružna misel utrdi tudi med našimi delavci.

Dr. K.

Pred petimi leti in danes. Naše prvo ljubljansko delavsko konsumno društvo se je zadnjih pet let krasno razvilo. Iz male prodajalne, katere se je oklepalo nekaj našega zavednega delavstva, je nastala skoro veletrgovina s tremi prodajalnami. Pred petimi leti se nikomur niti sanjalo ni, da bo zadruga kedaj posedovala svoj dom; glej, danes ima že dve prodajalni v lastnih poslopjih. Leta 1906 je konsum prodal blaga za 37 tisoč kron in imel 500 članov, danes pa okroglo 900 članom proda blaga za okroglo 400 tisoč kron. Leta 1906 je bilo na zalogi blaga za 12 tisoč kron, a danes za okroglo 80 tisoč kron. Rezervni zaklad, ki je znašal leta 1906 1500 K, znaša danes 34 tisoč kron. Ves promet je znašal leta 1906 okroglo 200 tisoč, danes pa 900 tisoč kron. Še malo in govorili bomo lahko o milijonih. Vse to so pa napravile pridne požrtvovalne delavske roke, zavednost in vztrajnost članov, večinoma delavcev in naših pridnih delavk, ki so utrujene od svojega dnevnega dela žrtvovale in še žrtvujejo ostanek vsakdanjih delavnih moči društvu. Nič manj seveda ne zaslužijo pohvale člani oziroma članice, ki so kljub oddaljenosti in teži nosili blago dan za dnem iz našega konsuma na svoj dom. S strahom in skrbjo je delal spočetka odbor, z zaupanjem in požrtvovalnostjo so vztrajali člani in Bog je dal svoj blagoslov. Danes ve vsak delavec, da ima v našem konsumu svojo trdnjavo, ki se bo leto za letom utrjevala bolj in bolj in sčasoma postala pravi blagoslov svojim članom. Vsega naenkrat pa seveda nihče ne zmore. Pred vsem mora odbor skrbeti, da pomnoži še bolj rezervni zaklad zadruge, potem pride pa še drugo, kar je pravzaprav namen konsumnih društev.

Železničar.

V poslanski zbornici so stavili posl. Panc, Kemeter, Tomšik in Gostinčar predloge v korist železničarjem in državnega delavstva. Kemeter, Panc in Tomšik so zahtevali 17 milijonov kron za regulacijo plač omenjenih delavcev. Gostinčar je pa predlagal, da se dovoli v ta namen najeti 20 milijonov kron posojila več, kakor je zahtevala vlada za njene potrebe. Seveda so bili vsi predlogi odklonjeni in delavstvo ima zopet priliko občudovati prijateljstvo večine zbornice, v kateri sedi prostomiseljstvo.

Upogled v železniško upravo. Bivši železniški minister ekscelenca dr. R. pl. Wittek je imel 29. in 30. novembra na Dunaju dvoje predavanj, v katerih si je postavil nalogo, seznaniti širše kroge z železniško upravo in jim tako dati vsaj nekoliko upogleda v ta obširni in umetni organizem. V svojem predavanju se je ekscelenca dotaknil vseh samostojnih službenih oddelkov. Priznati se mora, da je to jako hvalevredno delo. Sedaj dostikrat še železničarji nimajo jasnih pojmov, kako se ves obrat vrši. Navadno pozna vsakdo svoj oddelek, za druge se pa ne briga; vendar bi bilo velikokrat zelo potrebno, da bi imeli uslužbenci nekoliko več jasnih pojmov o celem ustroju železnice. Marsikaj bi potem razumeli, kar ne gre sedaj nikomur v glavo, in marsikje bi si lahko prihranili kako nepotrebno delo, ki ga sedaj opravljajo. Poleg precejšnje praktične vrednosti je pa stvar tudi zelo zanimiva. Ker smo prepričani, da to ne bo nikomur škodilo, pač pa marsikomu koristilo, se hočemo ob priliki pri tem vprašanju nekoliko obširneje pomuditi in povdariti posebno tiste točke, ki imajo za uslužbence praktično vrednost.

—o—

Ležišča v prvem razredu državnih železnic. V novih štiriosnih vozovih državnih železnic se dajo v oddelkih prvega razreda naslanjači dvigniti od stene, da nastaneta tako dve ležišči eno vrh drugega. Ako so vsi potniki, ki sede na isti strani, zadovoljni s tem, da se spremenijo sedeži v ležišča, ima na zahtevo oskrbeti to sprevodnik. Vendar je taka uporaba dovoljena samo za nočni čas, ki je določen za poletje od desetih zvečer do šestih zjutraj, za zimo pa od desetih zvečer do sedmih zjutraj. Ako dospejo potniki že v nočnem času do svojega cilja, morajo zapustiti ležišče toliko prej, da more sprevodnik pred dohodom na postajo ležišča zopet pospraviti. Posamezna ravnateljstva smejo čas, v katerem se morajo ležišča uporabljati, tudi izpremeniti. Uporaba ležišč je dovoljena tudi, če so v vlaku spalni vozovi.

Poneverjenje. V Solingenu so dognali pri socialnodemokraški bolniški blagajni velikansko poneverjenje. Blagajnika in prvega predsednika so zaprli. Dosedaj so dognali, da manjka 79.000 mark, a vsak dan odkrije preiskava nove goljufije, tako da se že sedaj lahko sodi skupna svota na 100.000 mark. Oblast je načelnika odstavila in vzela upravo sama v roke. Tako so zopet izginili stotisoči, ki so jih pristradali ubogi delavci, v žepu brezbrižnih demagogov.

Brisača in milo v osebnih vozovih. Inozemske železnice, posebno nemške, imajo v umivalnih prostorih osebnih voz vedno pripravljeno milo in brisačo. Ker se je od strani občinstva že večkrat izrazila želja, da bi se tudi pri nas to uvedlo, se je tudi avstrijska uprava državnih železnic bavila s tem vprašanjem, toda stroški za napravo tega bi bili baje preveliki in bo za enkrat ostalo pri starem. Samo vzdrževalni stroški bi baje znašali pol milijona kron na leto.

Okno v svet.

Koliko stanejo vojske. Vojska je grda stvar, a odpraviti se ne da, pa naj že socialni demokratje kriče, kolikor hočejo. Povsod socialni demokratje niso tako proti vojski, kakor pri nas. V Franciji socialni demokrati celo za to, kar zahteva za armado vlada, glasujejo. Koliko ljudi in denarja vojske požro, nam dokazujejo te-le številke. Ob vojski na Krimu (Turki, Angleži, Francozi in Lahi proti Rusom) je bilo ubitih 750.000 mož, vojske v Italiji so v drugi polovici minulega stoletja požrle 45 000 mož; v vojski z Danci (Avstrija in Prusija proti Danski) je padlo 8000 mož; ob veliki vojski med severnimi in južnimi amerikanskimi državami, ko je šlo za odpravo suženjstva, je bilo ubitih 800 tisoč mož; v vojski med Avstrijo in Prusijo (leta 1866) je bilo ubitih 45.000 mož; v vojski med Turki in Rusi l. 1877 je padlo 250.000 mož; v vojskah v Mehiki je bilo ubitih 40.000 mož; v Kočinhini je bilo ubitih 25.000 mož; ob vojski med Francozi in Nemci leta 1870 je pa bilo ubitih 215.000 mož.

Papirna industrija na Japonskem. Na Japonskem se industrija zelo razvija. Najrazvitejša je tekstilna industrija, drugo mesto pa zavzema izdelovanje papirja. Domač papir izdelujejo Japonci že dolgo, po evropskem načinu se pa izdeluje na Japonskem papir šele od 1872. leta. Domač papir se izdeluje na ročnih strojih in ga po kmetih do 80.000 rodbin dela. Kmetje se organizirani od pamtivekov v zadruge. Evropski papir izdelujejo papirnice v Tokiju, Osaki in v Kobeju. Papirnic je bilo leta 1909 na Japonskem 27, ki so izdelale 124 tisoč ton papirja. Domačega papirja izdelajo na Japonskem v vrednosti 37 milijonov 800.000 mark, evropskega v vrednosti 31,500,000 mark. Papir uvažajo Japonci v Indijo, Avstralijo in na Kitajsko, a sami uvažajo za 18,900.000 mark papirja. Največ papirja uvažajo na Japonsko Nemci, za njim Avstrijci in Angleži.

Izdajatelj in odgovorni urednik **Miha Moškerc.**
Tisk Katoliške Tiskarne.

Ste že pokusili kavo s Franckovo perl-ržjo, znamka :Perlro:?

Ista ugaja tudi brez zrnate kave.

A. ŽIBERT, Ljubljana Prešernova ulica
priporoča svojo
veliko zalogo čevljev domačega izdelka

Solidno izdelane
dežnike in solnčnike
priporoča

po najnižjih cenah
L. Mikusch, Ljubljana, Mestni trg št. 15.

Bogata zaloga ženskih ročnih del in zraven spadajočih potrebščin.
Trpežno blago. Zmerne cene
F. Meršol, LJUBLJANA Mestni trg 18.
Trgovina z modnim in drobnim blagom.
Velika izber vezenin, čipk, rokavic, nogavic, otroške obleke in perila, pasov, predpasnikov, žepnih robcev, ovratnikov, zavratnic, volne, bombaža, sukanca itd.
Predi skanje in vezenje monogramov in vsakovrstnih drugih risb.

Pozor, slovenska delavska društva!
Cene najnižje. Cene najnižje.
Kupujte svoje potrebščine pri znani in priporočljivi domači manufakturni trgovini
Janko Češnik
(Pri Češniku) LJUBLJANA
Lingarjeva ulica - Stritarjeva ulica
v kateri dobite vedno v veliki izbiri najnovejše blago za ženska in moška oblačila.
Postrežba poštena in zanesljiva.

Razširjajte med delavstvom Vaše glasilo
„Našo Moč“.

umetno vrtnarstvo in ne spada med obrt. Če bi pa kdo pri tem opravilu imel izučene pomočnike in t. zv. toplotne hišice, da bi na umeten način vzgajal posebne, za prodajo odločene pridelke, potem je tako opravilo umetno, oziroma trgovsko vrtnarstvo, kar je smatrati za obrt. (Razsodba upr. sod., 16. januarja 1889, št. 25.)

Kmetijske žganjarne ureja zakon z dne 20. junija 1888, drž. zak. št. 95. Po § 7. tega zakona se smatrajo za kmetijske samo one žganjarne, ki so s kmetijo v taki zvezi, da dobivajo samo in edino ali vsaj večidel iz dotične tvarine za narejanje žganja. Nadalje se zahteva, da se povprečno na dan ne sme več kakor 7 hektolitrov žganja nakuhati, in da se sme to opravilo vršiti k večjemu osem mesecev na leto. Kdor zahteva, da bi se mu žganjarna uvrstila med kmetijske žganjarne, dolžan je to naznaniti finančni oblasti prve stopnje in verodostojno dokazati, da so vsi za to potrebni zakoni izpolnjeni.

Kar se tiče bolniškega zavarovanja, razsodilo je upravno sodišče (9. aprila 1897, št. 2055), da se za kmetiške delavce smatrajo samo tisti, ki se rabijo pri kmetijstvu in njega postranskih opravilih; za le-te ne veljajo določbe zavarovavnega prava. Ako se pa rabijo delavci za druga kakor kmetiška opravila, — dasi so morda ta opravila v zvezi s kmetijo (n. pr. kamenolom) — potem se ti delavci ne prištevajo več kmetiškim delavcem, ampak se smatrajo za obrtne, in zato morajo biti v tem slučaju zavarovani proti bolezni.

Posestniki vinogradov imajo v nekaterih deželah pravico, da smejo točiti vino pridelano na lastni zemlji, ne da bi jim bilo za to potreba posebne koncesije, kakoršno morajo imeti krčmarji. To pravico (»točiti pod vejo«) omejajo po raznih deželah posebni predpisi političnih deželnih oblastev. Navadno je dovoljeno tako točenje vina in mošta pod milim nebom ob semanjih dnevih, cerkvenih proščenjih in ob drugih takih javnih slovesnostih, h katerim prihaja mnogo ljudi.

b) **rudarstvo in rudniške naprave, ki so po rudarskem zakonu odvisne od rudarsko-uradne koncesije.**

Rudarske stvari so urejene po posebnem rudarskem zakonu z dne 23. maja 1854 in po posebnih izvršilnih predpisih. Tukaj pripomnimo samo, da če so z rudarskim podjetjem v zvezi kakšna druga podjetja (n. pr. s topljenjem železa livarnica), ki se vršé po obrtno, potem spadajo ta podjetja pod določbe obrtnega zakona.

Izplačevanje mezde rudniškim delavcem se je uredilo z zakonom z dne 17. maja 1912, drž. zak. št. 107. Rudniški podjetnik je dolžan izplačevati mezdo svojim preglednikom najmanj

za notranje stvari, trgovskih in obrtnih zbornic, zadružnih zvez in prizadetih zadrug. Poleg tega se je uvedel dokaz sposobnosti za nekatere trgovinske obrte, zlasti za nadrobno prodajo v mešanih trgovinah, v trgovinah s kolonialnim, špecerijskim in materialnim blagom. Predpisi o dokazu sposobnosti se niso samo razširili, ampak tudi poostrili s tem, da so se uvedli obligatorični (zasilni) pomočniški in mojsterski izpiti. Delokrog obrtniških zadrug se je razširil in se jim je pripoznal večji vpliv na upravo obrtniških zadev. Izpremenjeni, oziroma dopolnjeni ali na novo sprejeti so bili s tem zakonom sledeči paragrafi obrtnega reda: 1, 3, 12, 13.a, 14—14 f, 15, 17, 18, 20—21 g, 23, 23.a, 24, 36—40, 42, 43, 51, 54—57, 71, 75.a, 98—100.a, 103a—112, 114—122, 126—128, 130a—133b, 135, 137, 138, 139, 141—147a in 151.

Vse v teh zakonih obsežene izpremembe prvotnega obrtnega reda so primerno uvrščene v besedilu sedaj veljavnega obrtnega reda.

11. Zakon z dne 14. januarja 1910, drž. zak. št. 19, ki določa, kako dolgo traja delovni čas za pomožne delavce v trgovinskih in spedicijskih obrtih in ureja, kedaj se morajo v trgovinskih in sorodnih obrtih zapirati prodajalnice. Dotične nove določbe so obsežene v §§ 96 d do 96 i.

Vse v teh zakonih obsežene poznejše izpremembe so primerno uvrščene v besedilu obrtnega reda, kakršen je sedaj v veljavi.

CESARSKI PATENT

z dne 20. decembra 1859, drž. zak. št. 277,

s katerim se izdaja obrtni red in uveljavlja začenši s 1. majem 1860.

MI FRANC JOŽEF PRVI,
po božji milosti cesar avstrijski, kralj ogrski in češki i. t. d., i. t. d.

Nameravajoč obrtno delovanje v Naši državi enakomerno urediti in kar največ olajšati, potrdili smo po zaslišanju Naših ministrov in dogovorno z Našim državnim zborom naslednji obrtni red in ukazujemo kakor sledi:

I. Ta obrtni red ima začenši s 1. majem 1860 stopiti v veljavo za ves obseg Naše države, izvzemši upravno okrožje benečansko in vojaško granico.

Sedaj velja obrtni red za kraljevine in dežele zastopane v državnem zboru na Dunaju.

Gričar & Mejač

Ljubljana, Prešernova ulica 9

priporočata svojo največjo zalogo izgotovljenih oblek za gospode, dečke in otroke.

Novosti v konfekciji za dame.

Sladni čaj-zajtrk!

Kri! 50% prihranka in okusen zajtrk, južina! dosežejo oni, ki namesto kave, čaja, kakao, sladne kave, pijejo **sladni čaj.** Ako se ga uporablja pri dojenčkih namesto moke za otroke, so otroške bolezni manj nevarne. Je za polovico cenejši Dr. pl. Trnkóczyjev sladni čaj ima ime Sladin in je vedno bolj priljubljen. Povsod ¼ kg zavoj 60 vin. **Moč!** Tudi pri trgovcih. Po pošti pošlje najmanj 5 zavojev lekarnar Trnkóczy v Ljubljani. Ta lekarnar je svojih osem otrok zredil s sladnim čajem. Glavne zaloge na Dunaju: lekarne Trnkóczy: Schönbrunnerstrasse štev. 109, **Zdravje!** Josefstädterstrasse štev. 26, Radetzkyplatz štev. 4. V Gradcu: Sackstrasse štev. 4.

Priporočljiv zlasti za one, ki se čutijo bolne, slabe.

Za resničnost tega naznanila jamči 5 tukaj navedenih tvrdk Trnkóczyjevih, istotako ugodne sodbe zaupanja vrednih oseb.

Potniki v Ameriko
Kateri želijo dobro, po ceni in zanesljivo potovati naj se obrnejo na
Simona Kmetetza
v Ljubljani Kolodvorske ulice 26.
Natančna Pojasnila dajo se brezplačno.

FR. P. ZAJEC, Ljubljana Stari trg št. 9.

Izprašani optik.

Zalagatelj c. in kr. armade, c. in kr. vojne mornarice, c. kr. domobrancev itd.

Največji optični zavod.

Prvi specialist za očala in ščipalnike, narejene **strogo natančno** po naročilu in zdravniških predpisih. — Nadalje pri ročam svojo velik izbiro **strokovnjaško** pravilno izdelanih toplomerov, zrakomerov, daljnogledov vseh vrst, kakor Zeiss, Busch, Goerz itd. V a popravila izvršujem v svoji lastni po najnovejšem sistemu z električnim obratom ureje i delavnici in je ogled iste mojim cenj. odjemalcem vsak čas dovoljen. B gata zalog najboljših ur zlatnine in srebrnine. Zahtevajte cenik!

Lekarna „Pri kroni" Mr. Ph. A. Bohinc

Ljubljana, Rimska cesta štev. 24.

Priporočajo se sledeča zdravila:

Balzam proti želodčnim bolečinam, steklenica 20 v.
Kapljice za želodec, izvrstno, krepilno in slast do jedi pospešujoče sredstvo, steklenica 40 v.
Kapljice zoper želodčni krč, steklenica 50 v.
Posipalni prašek, proti ognjivanju otrok in proti potenju nog, škatlica 50 v.
Ribje olje, steklenica 1 krono in 2 kroni.
Salicilni kolodij, za odstranitev kurjih očes in trde kože, steklenica 70 v.
„Sladin" za otroke, škatla 60 v.
Tinktura za želodec, odvajalno in želodec krepilno sredstvo, steklenica 20 v.
Trpotčev sok, izvrsten pripomoček proti kašlju, steklenica 1 krono.
Železnato vino, steklenica 2 kroni 60 v in 4 krone 80 v.

Zdravniško priporočeno zdravilno sredstvo:

BIOGLOBIN

Kri tvoreča pijača izvrstnega okusa. Odlično krepilno sredstvo za mlade in stare. V steklenicah po K 3·50 in K 2·— v vsaki lekarni. — Glavna zaloga za Kranjsko:

Mr. R. Sušnik

lekarna „Pri zlatem jelenu"

Ljubljana, Marijin trg.

Edina in najkrajša linija v Ameriko!

Samo 5 dni!

iz Hawre v New-York

francoska prekmorska družba.

Veljavne vozne liste (Sifkarte) za franco k linijo iz Havre v New-York in listke za povratek iz Amerike v staro domovino, po najnižji ceni in brezplačna pojasnila daje samo **ED. ŠMARDA** potovalna pisarna v Ljubljani, Dunajska cesta št. 18 v hiši „Kmetske posojilnice"

Največja in najstarejša tovarna lončenih peči in raznih lončenih izdelkov

August Drelse, Ljubljana

Mnogokrat odlikovana.

Priporoča se slavnemu občinstvu in prečastiti duhovščini v naročila na

štedilna ognjišča in peči

preproste in najfinejše, izvršene v poljubnih modernih barvah in vzorcih najbolj strokovnjaški, solidno in trpežno po najnižjih cenah. Župniščem, samostanom in šolam dovoljujem znaten popust. Ilustrirani ceniki so na razpolago.

IVAN JAX IN SIN v Ljubljani,

Dunajska cesta 17

priporoča svojo bogato zalogo raznovrstnih

voznih koles in šivalnih strojev

= za rodbino in obrt. =

Za hranilne vloge jamči dežela Kranjska.

Najboljša, najsigurnejša prilika za štedenje!

Denarni promet l. 1911. čez 82 milijonov K.

Stanje vlog čez 22 milijonov K.

Lastna glavnica K 704.939·27.

LJUDSKA POSOJILNICA

registrovana zadruga z neomejeno zavezo

Miklošičeva cesta štev. 6

pritličje v lastni hiši nasproti hotela „Union" za frančiškansko cerkvijo

prejema

hranilne vloge

vsak delavnik **od 8. ure zjutraj do 1. ure popoldne** ter jih obrestuje po

4 3/4 %

brez kakega odbitka, tako da prejme vložnik od vsakih

100 kron čistih 4·50 na leto.

Hranilne knjižice se sprejemajo kot gotov denar, ne da bi se njih obrestovanje kaj prekinilo. Za nalaganje po pošti so pošno-hranilnične položnice na razpolago.

Fran Povše, komercialni svetnik, vodja, graščak, drž. in dež. poslanec, predsednik; **Josip Šiška,** stolni kanonik, podpredsednik; odborniki: **Anton Belec,** posestnik, podjetnik in trgovec v Št. Vidu nad Ljubljano; **Dr. Josip Dermastia; Anton Kobi,** posestnik in trgovec, Breg pri Borovnici; **Karol Kauschegg,** velepo sestnik v Ljubljani; **Matija Kolar,** stolni dekan v Ljubljani; **Ivan Kregar,** svetnik trgovske in obrtne zbornice in hišni posestnik v Ljubljani; **Fran Leskovic,** hišni posestnik in blagajnik „Ljudske posojilnice"; **Ivan Pollak ml.,** tovarnar; **Karol Pollak,** tovarnar in posestnik v Ljubljani; **Gregor Šlibar,** župnik v Rudniku.

Za hranilne vloge jamči dežela Kranjska.

Za hranilne vloge jamči dežela Kranjska.

Za hranilne vloge jamči dežela Kranjska.

II. Obstoječih predpisov o naseljevanju in bivališki pravici se obrtni red ne dotika.

Po državnem temeljnem zakonu (člen 4. in 6.) je vsakemu avstrijskemu državljanu dovoljeno, da se naseli, kjer se hoče in se pod zakonitimi pogoji peča s kakršnimkoli obrtom. Če se torej kdo preseli v tujo občino in začne ondi obrtovati, nima začetek obrtovanja nič vpliva na njegovo razmerje do domače občine. Bivanje izven domače občine omejuje le kazenski zakon in pa predpisi, ki so izdani proti potepuhom.

III. Vsi sedaj veljavni predpisi o dosežbi obrtnih, tovarniških in trgovinskih pravic in vsa, s tem obrtnim redom nezdružna starejša pravila o izvrševanju teh pravic se razveljavljajo začenši s prej navedenim časom.

Določbe mlinarskega reda, zadevajoč plačilo za mlenje, in tozadevni tarifi se ne morejo več smatrati za veljavne. (Odlok trg. min., 10. okt. 1877, št. 22.505). Istotako so določbe mlinarskega reda o nastopu in izvrševanju mlinarskega obrta in o napravi mlinov — kolikor te določbe niso združljive s sedanjim obrtnim redom — razveljavljene po sedanjem obrtnem redu in zakonih vodnega prava. (Odlok trg. min., 6. februarja 1877, št. 2108).

IV. V tem zakonu obsežene določbe veljajo z omejitvijo, izraženo v naslednjem členu, za vsa po obrtnijsko izvrševana opravila, naj se bavijo s proizvajanjem, obdelovanjem ali preustrojanjem prometnih predmetov, naj izvršujejo trgovinske posle ali pa opravljajo službe in dela.

Predpisi obrtnega reda veljajo torej za vsa ona opravila, ki se izvršujejo po obrtno. Kaj je pravzaprav obrt, tega zakon naravnost ne pove, kakor je razvidno iz tega pravila.

Besedo obrt rabimo v dvojnemu pomenu. V širšem pomenu je obrt vsako delovanje, s katerim si hoče kdo kaj pridobiti in doseči kako gospodarsko korist. V ožjem pomenu — v tem zmislu jo rabi tudi zakon — pa zaznamujemo s to besedo tisto delovanje, ki iz sirovih ali tudi že obdelanih snovi izdeluje blago slednjih členov V., VI., VII. in VIII. razglasnega patenta. V teh členih našteta opravila ne spadajo pod obrtni red.

Da se kako delo more imenovati obrtno, mora bistveno obsegati sledeče lastnosti: 1. biti mora samostojno, 2. trajno in 3. tako, da more donašati dobiček. Zaradi tega se ne štejejo med obrtnike n. pr. uslužbenci obrtnih podjetij, služabniki, hišni posli itd., ker jim manjka samostojnosti in morajo pri svojem delu poslušni biti gospodarju. Obrtni red zadeva uslužbence obrtnih podjetij le toliko, kolikor se uporabljajo pri opravilih, ki so podvržena

obrtnemu zakonu, n. pr. glede zavarovanja i. dr. — Dalje se za obrt ne morejo smatrati taka opravila, ki nisotrajna, kakor se n. pr. z njimi pečajo dninarji, ki so danes v službi pri tem, jutri pri drugem človeku in opravljajo raznovrstna dela. — Delo mora poleg prejšnjih lastnosti biti tako, da more donašati dobiček. S tem še ni rečeno, da bi delavnost, ki hoče veljati z obrtno, res morla biti dobičkanosna. Zato ne spada v obrt izdelovanje različnih stvari za lastno porabo; kajti v tem slučaju ne moremo naravnost govoriti o dobičku, ampak pravzaprav le o zmanjšanju troškov, kar pa ni istovetno z dobičkom. Če si torej kdo naroči n. pr. ključavničarjev, ki delajo samo zanj, za tovarno, hišo itd., ne pa za naprodaj, tedaj tega opravila ne moremo imenovati obrt. Motiti ne sme, da se v nekaterih ozirih štejejo tudi taki delavci za obrtne pomočnike in se vsled tega tudi na nje nanašajo določbe obrtnega reda, kakor bodemo videli v § 73. o r.

V. Za sledeča opravila in podjetja ne velja pričujoči zakon; ista obravnavajo odslej za nje obstoječi predpisi:

a) **kmetijsko in gozdarsko proizvajanje in njega postranski obrti, kolikor se poglavitno bavijo s podelavo svojih proizvodov; dalje toč nje lastnega pridelka, katero je v nekaterih krajih po starejših uredbah dovoljno posestnikom vinogradov in sadovnjakov.**

Med obrt potemtakem ne spada poljedelstvo, živinoreja, vinarstvo, sadjereja, pridobivanje mleka in volne, čebeloreja, gozdnarstvo, lov, ribarstvo, pridobivanje šote in sploh druga taka opravila, ki so v ozki zvezi z obdelovanjem zemlje.

Katera opravila pravzaprav spadajo med kmetijske postranske obrte in katera ne, tega zakon ne pove, pa se tudi ne dá za vse slučaje določiti natančna meja. Semkaj bi bilo šteti n. pr. ribarenje in lomljenje ledu v lastnih vodah, kopanje peska, prodaja jajc in kuretine, vzrejene na lastnem posestvu, tuintam priprega, pod nekaterimi pogoji tudi kamenolom i. dr. Glede lomljenja kamenja je upravno sodišče (14. decembra 1887, št. 3330) razsodilo da spada omenjeno opravilo med kmetijske postranske obrte tedaj če se ne vrši po obrtno; v tem slučaju se smatra za del kmetovanja. Če se pa vrši po obrtno, podvrženo je določbam o. r., dasi se morda lomi kamenje na lastni zemlji in oddaja neobdelano.

Ako kmetovalec prodaja mleko, ne smatra se to za obrt, ampak za del kmetovanja, toda samo tedaj, če prodaja lastno mleko in lastne mlečne izdelke (maslo, sirovo maslo, sir i. dr.) (Min. za notr. stvari št. 20 167 ex 1894.)

Če se kdo peča z gojenjem cvetlic in pridelovanjem zelenjave (salata, zelje i. dr.) in ne rabi pri tem izučenega osobja, tedaj to ni